

Na osnovu člana 5. stav (2) Zakona o zaštiti i dobrobiti životinja ("Službeni glasnik BiH", broj 25/09), Ured za veterinarstvo Bosne i Hercegovine, donosi

PRAVILNIK

O UVJETIMA KOJE MORAJU ZADOVOLJAVATI FARME I UVJETIMA ZA ZAŠTITU ŽIVOTINJA NA FARMAMA

I. OPĆE ODREDBE

Član 1. (Predmet)

(1) Pravilnikom o uvjetima koje moraju zadovoljavati farme i uvjetima za zaštitu životinja na farmama (u daljnjem tekstu: Pravilnik) se određuju:

- a) uvjeti koje moraju zadovoljavati farme kopitara i papkara veće od 20 uvjetnih grla, farme peradi i kunića s više od 10 uvjetnih grla;
- b) uvjeti za zaštitu životinja koje se uzgajaju i/ili drže na farmama;
- c) postupak registracije farme;
- d) sadržaj, oblik i način vođenja registra farme.

(2) Izuzetno od tačke a) stava (1) ovog člana opći i posebni uvjeti koji se odnose na zaštitu životinja primjenjuju se na farme peradi u skladu s odredbama ovog Pravilnika;

(3) Odredbe ovog Pravilnika ne odnose se na:

- a) slobodno živuće životinje u prirodi;
- b) životinje na takmičenjima, izložbama, kulturnim ili sportskim događajima ili aktivnostima;
- c) kućne ljubimce;
- d) životinje za oglede;
- e) beskičmenjake.

Član 2. (Značenje pojmova)

U ovom Pravilniku pojedini pojmovi imaju sljedeće značenje:

- a) farma je svako domaćinstvo, objekt ili, u slučaju držanja životinja na otvorenom, mjesto na kojem životinje borave i/ili se uzgajaju ili drže;
- b) stado je životinja ili grupa životinja držanih na farmi kao epidemiološkoj cjelini, a ako se na farmi odvojeno drži više od jednog stada, smatra se da sve odvojene grupe životinja imaju isti zdravstveni status;
- c) životinja je svaka životinja koja se uzgaja i/ili drži u svrhu proizvodnje hrane, vune, kože, krzna ili u druge ekonomske svrhe;
- d) tele je govedo do šestog mjeseca starosti;
- e) svinja je životinja iz porodice *Sus scrofa*, bez obzira na starost, namijenjena uzgoju ili tovu;
- f) nerast je spolno zrelo mužjak svinje, namijenjen uzgoju;
- g) nazimica je spolno zrela ženka svinje koja se još nije prasila;
- h) krmača je ženka svinje koja se prasila najmanje jednom;
- i) dojna krmača je ženka svinje u periodu od prasnjenja do odbića prasnjenja;
- j) zasušena krmača je ženka svinje u periodu od odbića prasnjenja do prasnjenja;
- k) sisajuća prasad su prasad od rođenja do odbića;
- l) odbijena prasad su prasad od odbića do desete sedmice starosti;
- m) tovljenici (zajedno s mladom prasnjenom za daljnji uzgoj) su prasad od desete sedmice starosti do klanja, odnosno do spolne zrelosti;
- n) kokoši nesilice su kokoši vrste *Gallus gallus*, kad dostignu zrelost za nesenje, uzgajaju se za proizvodnju jaja koja nisu namijenjena valenju;
- o) korisna površina je površina kojoj kokoši nesilice imaju pristup bez ograničenja, u baterijskim kavezima mora biti široka najmanje 30 cm, ne smije biti strmija od 14%, visine najmanje 45 cm, (površina za gnijezda ne uračunava se u korisnu površinu);

- p) gnijezdo je odvojen prostor za nesenje jaja za svaku kokoš pojedinačno ili za grupu kokoši (zajedničko gnijezdište), čiji pod s kojim kokoši dolaze u dodir ne smije biti od žičane mreže;
- r) prostirka je bilo koji materijal koji zadovoljava etološkim potrebama kokoši;
- s) nadležni organi su:
 - 1) Ured za veterinarstvo Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ured);
 - 2) Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske i Odjeljenje za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine;
- t) nadležni inspekcijski organi su:
 - 1) Federalna uprava za inspekcijske poslove Federacije Bosne i Hercegovine;
 - 2) Republička uprava za inspekcijske poslove Republike Srpske;
 - 3) Inspektorat Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine;
 - 4) Kantonalne uprave za inspekcijske poslove;
 - 5) Inspekcije u okviru lokalnih organa uprave;
- u) uvjetno grlo je životinja ili grupa istovrsnih životinja težine 500 kg, računajući najveću težinu proizvodne kategorije;
- v) vlasnik ili imalac je fizičko ili pravno lice koje je vlasnik životinje, ili bilo koje drugo lice koje je stalno ili privremeno odgovorno ili zaduženo za životinje ili se brine za njih.

Član 3.

(Obaveze vlasnika i/ili imalaca životinja)

(1) Vlasnik i/ili imalac životinja mora:

- a) prijaviti nadležnoj veterinarskoj organizaciji, ukoliko to već nije učinio u skladu s posebnim propisom, držanje jedne ili više životinja, a perad i kuniće obavezan je prijaviti ako drži najmanje jedno uvjetno grlo;
- b) omogućiti obavljanje poslova nadležnoj veterinarskoj organizaciji, ne dovodeći u pitanje druge posebne propise;
- c) u slučaju sumnje na pojavu zarazne ili druge bolesti, koja se obavezno prijavljuje, odmah obavijestiti veterinara najbliže veterinarske organizacije;
- d) obavijestiti veterinara nadležne veterinarske organizacije o dolasku životinja na farmu.

(2) U slučaju stada službeno slobodnog od određene bolesti životinja, vlasnik je dužan izolirati novonabavljene životinje prije uvođenja u stado, kako bi se omogućilo da ih pregleda veterinar nadležne veterinarske organizacije i ako je potrebno uzme uzorke za dijagnostičke pretrage.

Član 4.

(Obaveze veterinara na farmi)

Osim prava i obaveza određenih Zakonom o veterinarstvu Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 34/02), veterinar nadležne veterinarske organizacije:

- a) može s vlasnikom farme biti jedino u odnosu koji ne dovodi u sumnju njegovu nepristranost;
- b) mora redovno usavršavati znanja iz oblasti zaštite zdravlja i dobrobiti životinja i propisa koji se odnose na zdravlje i dobrobit životinja;

- c) mora dati vlasniku životinja odgovarajuće informacije i pomoć, kako bi se preduzele sve propisane i druge mjere za zaštitu zdravlja i dobrobiti životinja i održavanje statusa stada, naročito u odnosu na programe iskorjenjivanja bolesti životinja koje određuje Ured;
- d) mora kontrolirati jesu li životinje u stadu obilježene;
- e) mora kontrolirati zadovoljavanje uvjeta za certificiranje zdravlja životinja u stadu, životinja koje se uvode u stado i životinja koje se stavljaju u promet;
- f) mora kontrolirati vlasnika u odnosu na obavezu prijavljivanja pojave zaraznih bolesti životinja i bilo kojeg faktora rizika za zdravlje i dobrobit životinja i zdravlje ljudi;
- g) mora osigurati da se što prije utvrdi uzrok uginuća životinja te kontrolirati način i mjesto neškodljivog uklanjanja uginulih životinja;
- h) mora kontrolirati higijenske uvjete u stadu, odnosno na mjestima gdje se životinje uzgajaju i/ili drže.

Član 5.
(Registar farme)

- (1) Elektronska baza podataka o farmama (u daljnjem tekstu: registar farme) jeste sastavni dio jedinstvenog registra domaćih životinja.
- (2) Registar farme mora sadržavati:
 - a) identifikacijski broj farme koji se sastoji od koda zemlje (BA) i ne više od 12 cifara, a za uzgoje kokoši nesilica identifikacijski broj farme mora sadržavati i kod iz člana 59. stav (3) tačka c) alineja 3) ovog Pravilnika;
 - b) ime i prezime/naziv te adresu/sjedište vlasnika/korisnika farme;
 - c) lokaciju farme, uključujući geografske (X, Y) koordinate;
 - d) vrste životinja na farmi;
 - e) broj životinja na farmi;
 - f) vrstu proizvodnje;
 - g) maksimalan kapacitet objekta, izražen brojem životinja koje se mogu istovremeno uzgajati na farmi, u skladu s odobrenom projektnom dokumentacijom. Za već izgrađene farme koji nemaju obavezu izrade tehnološke dokumentacije, maksimalan kapacitet u skladu s odredbama ovog Pravilnika koje uređuju pitanje zaštite životinja;
 - h) naziv veterinarske organizacije, te ime i prezime veterinara odgovornog za primjenu propisanih mjera;
 - i) ime i prezime veterinarskog inspektora ili ovlaštenog veterinara nadležnog na području gdje se farma nalazi.
- (3) U registar farme moraju biti upisane sve farme, bez obzira na broj uvjetnih grla, osim farme peradi i kunića s manje od jednog uvjetnog grla.
- (4) Identifikacijski broj farme iz stava (2) tačke a) ovog člana može se koristiti i u druge svrhe osim za potrebe ovog Pravilnika.
- (5) Registar na farmama vodi nadležna veterinarska organizacija, koja je dužna ažurirane podatke dostavljati nadležnim organima entiteta.
- (6) Nadležni organi entiteta dužni su jednom godišnje dostaviti ažurirane podatke iz registara Uredu.

II. OPĆI UVJETI IZGRADNJE I UREĐENJA OBJEKTA-FARME

Član 6.
(Lokacija i krug farme)

Farmer iz člana 1. ovog Pravilnika mogu se graditi na lokaciji koja mora biti na području i u zoni koja u odnosu na vrstu proizvodnje i ekološke faktore neće ugrožavati ili biti ugrožena od stambenih i drugih

objekata u bližoj ili daljoj okolici, u skladu s posebnim propisima iz oblasti prostornog uređenja i zaštite okolice.

Član 7.
(Tlo)

- (1) Farme iz člana 1. ovog Pravilnika moraju se graditi na kompaktnom i suhom tlu s niskim nivoom podzemnih voda, te izvan zona koje mogu biti ugrožene poplavama i klizanjem terena.
- (2) Odredbe člana 6. ovog Pravilnika i stava (1) ovog člana ne odnose se na već izgrađene farme.

Član 8.
(Površina zemljišta)

Površina zemljišta za farmu mora biti dovoljna i odgovarati kapacitetu, broju i veličini sagrađenih objekata, da bi se osigurala njihova funkcionalna povezanost i dovoljna međusobna udaljenost.

Član 9.
(Krug farme)

- (1) Ulaz na farmu iz člana 1. ovog Pravilnika mora biti kontroliran. O ulasku i izlasku ljudi i životinja u/iz kruga farme vlasnik je dužan voditi evidenciju.
- (2) Krug farme iz člana 1. ovog Pravilnika mora biti ograđen adekvatnom ogradom koja sprječava nekontroliran ulazak ljudi i životinja.
- (3) Krug farme iz člana 1. ovog Pravilnika mora biti dovoljno prostran da osigura funkcionalnu povezanost pojedinih objekata, a sve površine kruga koje nisu betonirane ili asfaltirane moraju biti uredno održavane.
- (4) Zabranjeno je držanje više od jedne vrste životinja unutar istog objekta na farmi.

Član 10.
(Prilazni putevi)

- (1) Prilazni putevi i putevi unutar farme iz člana 1. ovog Pravilnika moraju biti dovoljno široki i od čvrstog materijala, uključujući i šljunak. Ispred svakog objekta na farmi mora biti betonirana ili asfaltirana površina za lakše kretanje vozila.
- (2) Putevi u krugu farme iz člana 1. ovog Pravilnika moraju biti pogodni za čišćenje i pranje, a uz njih se mora nalaziti dovoljan broj hidranata i slivnika.
- (3) Putevi u krugu farme iz člana 1. ovog Pravilnika, u skladu s ovim Pravilnikom, jesu "čisti putevi" koji se koriste za dovoz životinja, krmnih smjesa i čiste prostirke i opreme, odnosno "nečisti putevi" za odvoz đubreta kod izđubriranja, otpadnih voda i lešina.
- (4) Putevi iz stava (3) ovog člana ne smiju se međusobno ukrštati.

Član 11.
(Ulaz na farmu s više od 100 uvjetnih grla)

- (1) Na ulazu na farmu s više od 100 uvjetnih grla kopitara i papkara mora biti odvojen kolni i pješački ulaz. Na kolnom i pješačkom ulazu moraju biti izgrađene dezinfekcijske barijere dimenzija $6,0 \times 3,0 \times 0,25$ m i $1,0 \times 0,5 \times 0,05$ m ispunjene vodenim rastvorom dezinficijensa. Dezinfekcijske barijere moraju biti izgrađene na način koji omogućava čišćenje i pranje te ispuštanje tečnog sadržaja kroz drenažni otvor.
- (2) Upravna zgrada na farmi iz stava (1) ovog člana može biti smještena na ulazu na farmu.
- (3) Upravna zgrada na farmi iz stava (1) ovog člana, sastoji se od:

- a) potrebnog uredskog prostora;
- b) prostorije za veterinarskog inspektora ili ovlaštenog veterinara;
- c) prostorije za odmor radnika s čajnom kuhinjom;
- d) odvojenih garderoba prema spolu u čistom i nečistom dijelu;
- e) pripadajućih sanitarnih čvorova;
- f) prostorije za čuvanje dezinficijensa.

(4) Na farmi iz stava (1) ovog člana ured, garderoba i sanitarni čvor može se urediti u pretprostoru jednog objekta.

Član 12.
(Snabdijevanje vodom)

(1) Farme iz člana 1. ovog Pravilnika moraju biti snabdjevene dovoljnom količinom vode za piće iz javnog vodovoda ili vlastitog bunara. Voda za piće mora biti kontrolirana i mora zadovoljavati standarde propisane za vodu za piće.

(2) Za pranje objekata može se koristiti i voda koja ne zadovoljava standarde za vodu za piće.

Član 13.
(Odvod otpadnih voda i zbrinjavanje krutog fekalnog otpada)

(1) Padavinske vode mogu se ulijevati u kanalizaciju ili prirodni recipijent bez pročišćavanja.

(2) Otpadne vode, koje nastaju tokom proizvodnog procesa ili pranja objekta i opreme, moraju se sakupljati u vodonepropusnoj laguni.

(3) Fekalne vode sakupljaju se u odvojenju septičku jamu ili se ispuštaju u kanalizaciju.

(4) Prostor za odlaganje i zbrinjavanje đubreta i osoke iz objekta mora biti smješten/izgrađen tako da se spriječi zagađivanje okolice i raznošenje štetnih bioloških zagađivača.

Član 14.
(Izgradnja farme)

Farme iz člana 1. ovog Pravilnika moraju biti izgrađene u skladu sa stručnim zoohigijenskim načelima, na način koji će omogućiti optimalne mikroklimatske i zoohigijenske uvjete, svojstvene pojedinoj vrsti životinja, primjenu racionalne tehnologije proizvodnje te osigurati dobro zdravstveno stanje i dobrobit životinja.

Član 15.
(Prostorije i oprema)

(1) Unutrašnjost objekta (podovi, zidovi, stropovi i oprema) mora biti prilagođena vrsti proizvodnje i izgrađena od materijala koji nije štetan za zdravlje životinja i koji se može jednostavno čistiti, prati i dezinficirati.

(2) U objektima na farmi mora se osigurati osvjetljenje i mikroklima, adekvatna vrsti i kategoriji životinja.

(3) Podovi moraju biti glatki, ali ne skliski, te moraju imati odgovarajući pad prema odvodnim kanalima koji se nalaze uzduž sredine objekta ili uz postrane uzdužne zidove.

(4) Zidovi moraju biti izgrađeni od adekvatnog građevinskog materijala te, prema potrebi i ovisno o vrsti i kategoriji životinja, imati odgovarajuću toplotnu izolaciju.

(5) Stropovi u proizvodnim objektima mogu biti u horizontalnoj izvedbi ili pratiti krovnu konstrukciju te imati, prema potrebi, odgovarajuću toplotnu izolaciju.

(6) Ako objekt za uzgoj i/ili držanje životinja ima prozore ili dovodne otvore za svježi zrak i/ili svjetlo, isti moraju imati okvire od nehrđajućeg materijala i biti zaštićeni mrežama protiv ulaza glodara, ptica i insekata.

Član 16.
(Smještaj hrane za životinje)

- (1) Farme iz člana 1. ovog Pravilnika, osim prostorija/prostora u objektima u kojima se drže životinje, moraju osigurati prostor/prostoriju za smještaj, sortiranje i skladištenje hrane za životinje.
- (2) Farme u kojima se obavlja proizvodnja rasplodnih ili konzumnih jaja, osim prostorija iz stava (1) ovog člana, moraju imati i prostoriju za sanitarnu obradu jaja, odnosno prostoriju za sakupljanje i privremeno skladištenje konzumnih jaja, koja mora biti fizički odvojena od proizvodnog dijela objekta.
- (3) Izuzetno od stava (1) ovog člana, u slučaju većeg broja objekata unutar proizvodnog kruga farme, propisane prostorije mogu se izgraditi na ulazu u čisti dio kruga farme u sklopu uredskih prostorija, uz uvjet da se sanitarni dio nalazi u čistom, a uredski dio u nečistom dijelu. Sanitarni čvor mora imati sistem odvojenih muških i ženskih garderoba (čistu i nečistu), s tuševima i aparatom za pranje ruku, zahode, hladnu i toplu vodu.
- (4) Zabranjeno je unošenje hrane životinjskog porijekla u proizvodne prostorije objekata ili garderobe.

Član 17.
(Zbrinjavanje lešina)

Farme iz člana 1. ovog Pravilnika moraju osigurati zbrinjavanje lešina u skladu s drugim veterinarskim propisima.

Član 18.
(Poslovi dezinfekcije, dezinfekcije i deratizacije)

Poslove dezinfekcije, dezinfekcije i deratizacije (DDD) na farmi mogu obavljati samo pravna i/ili fizička lica koja posjeduju rješenje o zadovoljavanju propisanih uvjeta.

III. ZAŠTITA ŽIVOTINJA NA FARMAMA: OPĆI UVJETI

Član 19.
(Obaveze vlasnika)

- (1) Vlasnik mora preduzeti sve potrebne mjere da osigura zaštitu životinja za koje se brine, te osigurati da se životinjama ne uzrokuju nepotrebni bolovi, povrede, patnje i bolest.
- (2) Potrebno je osigurati da su uvjeti u kojima se životinje uzgajaju i/ili drže, a s obzirom na vrstu životinje, njen stepen razvoja, prilagođavanja i udomaćenosti te fiziološke i etološke potrebe, u skladu s postojećom praksom i naučnim saznanjima.

Član 20.
(Osoblje)

Za životinje se mora brinuti dovoljan broj lica s adekvatnim znanjem i stručnom osposobljenošću, koji se prema njima odgovorno odnose.

Član 21.
(Nadzor životinja)

- (1) Sve životinje na farmama čija je zaštita ovisna o redovnoj brizi vlasnika moraju biti pregledane najmanje jednom dnevno. Životinje u drugim sistemima uzgoja treba pregledati u vremenskim razmacima koji osiguravaju zaštitu životinja.
- (2) U objektima moraju biti osigurani uvjeti za potreban nadzor, uključujući i dovoljno osvijetljenje objekta (fiksno ili prenosno), tako da pregled životinja može biti obavljen u bilo koje doba.

Član 22.

(Bolesne, povrijeđene i iscrpljene životinje)

- (1) Bolesnim, povrijeđenim i iscrpljenim životinjama mora biti odmah osigurana adekvatna briga i veterinarska zaštita.
- (2) Bolesne, povrijeđene ili iscrpljene životinje moraju biti držane odvojeno od drugih životinja u prostorijama/prostorima sa suhom i udobnom prostirkom.
- (3) Vlasnik mora blagovremeno zatražiti veterinarsku pomoć za bolesne ili povrijeđene životinje, te kod poroda, ukoliko je to potrebno, i osigurati odgovarajuću njegu bolesnih, povrijeđenih i iscrpljenih životinja.

Član 23.

(Evidencija)

- (1) Vlasnik mora posjedovati evidenciju o liječenju životinja te evidenciju uginuća u koju mora redovno upisivati uginuća životinja. Ako se istovjetni podaci vode u druge svrhe, mogu se koristiti i za potrebe ovog Pravilnika.
- (2) Evidencije iz stava (1) ovog člana vlasnik mora čuvati najmanje tri godine od zadnjeg unosa podataka, te ih je dužan dati na uvid na zahtjev veterinarskog inspektora ili ovlaštenog veterinara.
- (3) Evidencija iz stava (1) ovog člana nalazi se u Prilogu 1., koji je sastavni dio ovog Pravilnika.

Član 24.

(Sloboda kretanja)

- (1) Životinjama mora biti osigurana sloboda kretanja adekvatna njihovoj vrsti, pasmini, starosti, stepenu razvoja, prilagođenosti i udomaćenosti, te u skladu s postojećom praksom i naučnim saznanjima, koja će spriječiti nepotrebne patnje ili povrede.
- (2) Ako je životinja konstantno ili redovno privezana, treba joj na osnovu postojeće prakse i naučnih saznanja, osigurati dovoljno prostora u skladu s njenim fiziološkim i etološkim potrebama.

Član 25.

(Objekti)

- (1) Objekti i oprema za zaštitu životinja moraju biti izgrađeni i održavani tako da nemaju oštih ivica ili ispučenih dijelova koji bi mogli uzrokovati povređivanje životinja.
- (2) Osvjetljenje, temperatura i vlažnost zraka, kruženje zraka, koncentracija gasova i prašine u zraku, te higijena i intenzitet buke u prostorima u kojima se nalaze životinje, moraju biti u granicama koje nisu štetne za životinje.
- (3) Životinje u objektima ne smiju biti sve vrijeme u mraku. Tamo gdje nema dovoljno prirodne svjetlosti mora biti osigurana adekvatna vještačka rasvjeta. U slučaju korištenja vještačkog osvjetljenja, treba odrediti vrijeme za odmor životinja tokom kojeg životinje moraju biti u mraku.

Član 26.

(Životinje držane izvan objekta)

Životinje koje se drže izvan objekta moraju biti zaštićene od nepovoljnih vremenskih uvjeta, grabežljivaca i drugih opasnosti za njihovo zdravlje.

Član 27.

(Automatska i mehanička oprema)

- (1) Vlasnik mora osigurati pregled automatske i mehaničke opreme u objektima jednom dnevno. Uočeni kvarovi moraju biti odmah otklonjeni, a ako to nije moguće, treba osigurati adekvatne mjere za osiguranje

zdravlja i dobrobiti životinja. Dok se kvar ne popravi, moraju biti osigurane alternativne metode radi održavanja zdravlja i zaštite životinja.

(2) U slučaju vještačke klimatizacije objekata mora biti osiguran alarmni sistem, koji lice koje se brine za životinje upozorava na kvar u sistemu za ventiliranje. Alarmni sistem mora biti redovno održavan i provjeravan u skladu s uputstvima proizvođača. Mora biti osiguran i alternativni sistem klimatiziranja koji je, do uklanjanja kvara na glavnom sistemu, dovoljan za očuvanje zdravlja i zaštitu životinja.

Član 28.

(Hrana, voda i druge materije)

- (1) Životinjama mora biti osigurana adekvatna hrana, u dovoljnim količinama, koja odgovara njihovoj starosti i vrsti, s ciljem očuvanja i zaštite njihovog zdravlja.
- (2) Životinjama se hrana ili voda ne smije nuditi na način koji uzrokuje nepotrebnu patnju ili povrede.
- (3) Hrana ili voda ne smije sadržavati materije koje bi uzrokovale nepotrebnu patnju ili povrede životinja.
- (4) Hrana mora biti dostupna svim životinjama u vremenskim razmacima koji odgovaraju njihovim fiziološkim potrebama.
- (5) Voda mora biti dostupna svim životinjama ili se napajanje mora osigurati na drugi način.
- (6) Oprema za napajanje i hranjenje mora biti oblikovana, konstruirana i postavljena tako da spriječi kontaminaciju vode i hrane te da se povrede zbog guranja pri hranjenju i napajanju svedu na najmanju mjeru.
- (7) U hranu za životinje smiju se dodavati samo dopuštene materije koje se koriste u preventivi, liječenju i u zootehničke svrhe.

Član 29.

(Uzgoj i postupanje sa životinjama)

- (1) Zabranjene su metode ekstenzivnih i intenzivnih uzgoja koje životinjama mogu uzrokovati nepotrebne patnje ili koje štetno djeluju na životinje, uključujući i njihovo zdravlje. Izuzetno je dopuštena primjena određenih kratkotrajnih postupaka, bez trajnih povreda.
- (2) Životinje se smiju uzgajati samo ako se na osnovu njihovog genotipa ili fenotipa može očekivati da to neće štetno djelovati na njihovo zdravlje i zaštitu.

Član 30.

(Inspekcijski nadzor)

- (1) Nadležni inspekcijski organi moraju izraditi godišnji program inspekcijskog nadzora koji će obuhvatati najmanje 10% farme na području njihove nadležnosti.
- (2) Nadležni inspekcijski organi dužni su izraditi izvještaje o obavljenim inspekcijskim nadzorima na farmi za proteklu godinu na obrascu iz Priloga 2, koji je sastavni dio ovog Pravilnika te ih do kraja februara tekuće godine dostaviti nadležnim organima entiteta i Uredu.
- (3) Inspekcijski nadzor iz stava (1) ovog člana može se obaviti i tokom nadzora farme u druge svrhe.

IV. ZAŠTITA ŽIVOTINJA NA FARMAMA: POSEBNI UVJETI

Odjeljak A. ZAŠTITA TELADI U UZGOJU

Član 31.

(Način držanja teladi)

- (1) Pri držanju teladi na farmama u svrhu uzgoja ili tova, moraju biti ispunjeni sljedeći uvjeti:
 - a) telad starija od osam sedmica ne smije biti smještena pojedinačno, nego samo u grupama;
 - b) telad mogu biti držana i u individualnim boksovima u slučaju kada doktor veterinarske medicine (u daljnjem tekstu : veterinar) odredi da je takav način držanja potreban zbog zdravstvenih ili etoloških razloga;

- c) individualni boksovi za telad, osim za telad koja je odvojena u posebne boksove iz zdravstvenih razloga, moraju imati takve pregradne stranice da se telad može međusobno vidjeti i dodirivati;
- d) širina individualnog boksa mora biti najmanje jednaka visini grebena teleta, mjereno u stojećem položaju;
- e) dužina individualnog boksa mora biti najmanje jednaka dužini teleta i to počevši od vrha nosa do stražnjeg ruba sjedne kosti, pomnoženo faktorom 1,1;
- f) kad se telad drži u individualnim odjeljcima ili na vezu, stranice kojima je odijeljena moraju biti perforirane te ne smiju biti niže od 90 cm +/- 10% ili $0,80 \times$ visina grebena teleta;
- g) sva telad u grupi mora imati dovoljno prostora da se može okrenuti, ustati i leći;
- h) najmanja podna površina koja mora biti osigurana za svako tele u grupi, iznosi:

Živa vaga teleta (kg)	Najmanja podna površina po životinji (m ²)
manje od 150	1,5
150 - 220	1,7
220 i više	1,8

(2) Odredbe iz stava (1) ovog člana ne odnose se na:

- a) farme s pet i manje teladi;
- b) telad uz majke koja još siše.

Član 32.
(Osvjetljenje)

(1) Telad smještena u objektima ne smije biti u konstantnom mraku. Mora biti osigurano zadovoljavajuće prirodno ili vještačko osvjetljenje jačine najmanje 80 luksa. Vještačko osvjetljenje mora odgovarati najmanje prirodnom osvjetljenju u vremenu od 9 do 17 sati.

(2) U objektu mora biti osigurano dovoljno jako osvjetljenje, fiksno ili prenosno, tako da se u svakom trenutku može obaviti pregled teladi.

Član 33.
(Nadzor teladi)

(1) Vlasnik mora najmanje dva puta dnevno osigurati pregled teladi u objektu, a teladi držane izvan objekta najmanje jednom dnevno.

(2) Za svako tele koje pokazuje znakove bolesti ili povrede potrebno je odmah osigurati potrebnu brigu, a prema potrebi i veterinarsku zaštitu.

(3) U slučaju potrebe, bolesna ili povrijeđena telad mora biti izdvojena i adekvatno smještena u odjeljku sa suhom udobnom prostirkom.

Član 34.
(Prostor za telad)

Prostori za telad moraju biti takvi da svako tele može bez teškoća leći, ležati, ustati, negovati se i vidjeti drugu telad.

Član 35.
(Vezanje)

- (1) Telad ne smije biti vezana.
- (2) Izuzetno je dopušteno vezanje teladi držane u grupi samo tokom hranjenja mlijekom ili mliječnom dopunom, ne duže od jednog sata.
- (3) Oprema za vezanje ne smije uzrokovati povrede životinja, ne smije biti zategnuta te mora omogućavati nesmetano ustajanje, lijeganje, stajanje i njegu tijela.
- (4) Opremu za vezanje treba redovno pregledavati, da bi se rizik od gušenja ili povrede teleta sveo na najmanju mjeru.

Član 36.
(Odjeljci, oprema, posuđe)

- (1) Toplotna izolacija, grijanje i ventilacija objekta moraju osiguravati cirkulaciju zraka, nivo prašine, temperaturu, relativnu vlažnost zraka i koncentraciju gasova u granicama u kojima ne djeluju štetno na telad.
- (2) Objekte za držanje teladi, odjeljke, opremu i posuđe koje se koristi za telad treba redovno čistiti i dezinficirati.
- (3) Feces, mokraću te nepojedenu ili rasutu hranu treba redovno odstranjivati.

Član 37.
(Pod)

- (1) Podovi moraju biti glatki, ali ne skliski, tako da ne dolazi do povreda teladi, te izgrađeni tako da ne uzrokuju povrede ili patnje teladi za vrijeme stajanja ili ležanja. Podovi moraju odgovarati veličini i masi teleta te imati tvrdi, ravni i stabilni površinu.
- (2) Sva telad mora sve vrijeme imati neograničen pristup ležištu, koje mora biti udobno, čisto i suho te ne smije djelovati štetno na telad.
- (3) Svoj teladi mlađoj od dvije sedmice treba osigurati čistu, suhu i za zdravlje teleta neškodljivu prostirku.

Član 38.
(Napajanje i hranjenje)

- (1) Teladi mora biti osigurana adekvatna prehrana u skladu s njihovom starošću, tjelesnom masom te etološkim i fiziološkim potrebama.
- (2) Hrana za telad mora sadržavati dovoljno željeza, čime se obezbjeđuje prosječna vrijednost krvnog hemoglobina od najmanje 4,5 mmol/l.
- (3) Teladi starijoj od dvije sedmice mora biti osigurana vlaknasta hrana adekvatnog kvaliteta na način da je mogu konzumirati kada žele. Količina hrane s probavljivim vlaknima povisuje se od 50 g do 250 g na dan za telad od 8 do 20 sedmica starosti.
- (4) Teladi se ne smiju stavljati brnjice.
- (5) Sva telad starija od dvije sedmice mora biti hranjena najmanje dva puta dnevno. Pri grupnom držanju i pri restriktivnom hranjenju bez upotrebe automatske opreme za hranjenje sva telad istovremeno mora imati nesmetan pristup hrani.
- (6) Sva telad mora imati pristup do svježeg i čistog pitke vode u dovoljnim količinama ili njihove potrebe za tečnošću moraju biti zadovoljene drugim, za napajanje adekvatnim tečnostima.

- (7) U slučaju visoke temperature okolice ili u slučaju bolesne teladi, svježa i čista voda za piće mora biti dostupna sve vrijeme.
- (8) Oprema za hranjenje i napajanje mora biti oblikovana, konstruirana i ugrađena, te održavana tako da se kontaminacija vode i hrane smanji na najmanju mjeru.
- (9) Svako tele mora primiti kravli kolostrum što prije nakon telenja, a svakako u prvih šest sati života.

Odjeljak B. ZAŠTITA SVINJA NA FARMI - OPĆI UVJETI ZA SVE KATEGORIJE SVINJA

Član 39. (Način držanja svinja)

- (1) Najmanja podna površina koja mora biti osigurana za svako prase ili tovljenika koji se drže u grupi, osim nazimica nakon oplođivanja i krmača, jeste:

Živa vaga svinja (kg)	Podna površina po životinji (m²)
do 10	0,15
10 - 20	0,20
20 - 30	0,30
30 - 50	0,40
50 - 85	0,55
85 - 110	0,65
više od 110	1,00

- (2) Najmanja podna površina za životinje držane grupno mora iznositi za nazimice nakon oplođivanja 1,64 m², a za krmače 2,25 m².
- (3) Ako se u grupi nalazi pet ili manje životinja, podna površina po životinji mora biti uvećana za 10%.
- (4) Ako se u grupi nalazi 40 ili više životinja, podna površina po životinji može biti manja za 10%.
- (5) Za suprasne svinje najmanja podna površina punog poda mora biti 0,95 m² za nazimice i 1,30 m² za krmače. Drenažni otvori mogu zauzimati najviše 15% navedene površine.
- (6) Ako se svinje držane u grupama drže na podu s betonskim rešetkama, mora biti:
- a) najveći razmak među rešetkama:

Kategorija svinja	Najveći razmak među rešetkama (mm)
Prasad	11
Odbijena prasad	14
Tovljenici	18
Nazimice i krmače	20

- b) najmanja širina rešetaka:

Kategorija svinja	Najmanja širina rešetaka (mm)
Prasad i odbijena prasad	50
Tovljenici, nazimice i krmače	80

Član 40.
(Osvjetljenje)

- (1) Svinje držane u objektima ne smiju biti sve vrijeme u mraku. Mora biti osigurano osvjetljenje od najmanje 40 luksa (lx), najmanje osam sati dnevno.
- (2) Na raspolaganju mora biti i stalan dovoljno jak izvor svjetla, tako da je u svakom trenutku moguće obaviti pregled svinja.

Član 41.
(Buka)

U objektima u kojima se drže svinje buka ne smije biti viša od 85 dB. Treba izbjegavati stalnu ili iznenadnu buku.

Član 42.
(Nadzor svinja)

Vlasnik mora najmanje jednom dnevno osigurati pregled životinja.

Član 43.
(Agresivnost grupno držanih svinja)

Svinje koje su pretjerano agresivne prema drugim jedinkama u grupi ili svinje koje su izložene takvoj agresiji treba premjestiti i držati u individualnim odjeljcima. U tom slučaju, odjeljak mora biti dovoljno velik da se svinja može bez teškoća okrenuti, ustati i leći.

Član 44.
(Vezanje)

Vezanje krmača i nazimica je zabranjeno.

Član 45.
(Odjeljci i oprema)

- (1) Odjeljke i opremu koji se koriste za svinje treba redovno čistiti i dezinficirati.
- (2) Feces i mokraću te nepojedenu ili razbacanu hranu treba redovno odstranjivati.

Član 46.
(Podovi i prostor za ležanje)

- (1) Podovi moraju biti glatki, ali ne skliski, te napravljeni i održavani tako da ne uzrokuju povrede, bolesti i patnju svinja. Moraju odgovarati veličini i težini životinje, a ako nisu prekriveni prostirkom, površina mora biti ravna, čvrsta i stabilna.
- (2) Sve svinje moraju imati pristup prostoru za ležanje (ležištu), koji mora biti udoban, čist, suh i ne smije biti štetan za životinje. Mora biti osigurano dovoljno prostora da sve svinje istovremeno leže, normalno ustaju i liježu.
- (3) Prostor za svinje mora biti takav da se svinje mogu vidjeti međusobno, a sedmicu prije prasenja krmače i nazimice je potrebno odvojiti od ostalih svinja.

Član 47.
(Napajanje i hranjenje)

- (1) Svinje moraju biti hranjene najmanje jednom dnevno. Ukoliko svinje držimo u grupama i na restriktivnoj prehrani, a bez upotrebe automatskih aparata za pojedinačnu raspodjelu hrane, moramo osigurati da su sve svinje istovremeno nahranjene.

(2) Sve svinje starije od dvije sedmice moraju sve vrijeme imati pristup svježoj i čistoj vodi za piće u dovoljnim količinama.

(3) Oprema za hranjenje i napajanje mora biti oblikovana, napravljena i namještena te održavana tako da kontaminacija vode i hrane bude svedena na najmanju moguću mjeru.

Član 48.

(Slama ili drugi materijali, odnosno predmeti)

Svim svinjama mora biti na raspolaganju slama ili drugi materijal, odnosno predmeti za zadovoljenje njihovih etoloških potreba s ciljem sprječavanja grizenja repova i drugih poremećaja ponašanja.

Član 49.

(Skraćivanje zubâ, rezanje repova)

(1) Zabranjeni su svi zahvati koji se ne izvode u svrhu liječenja ili u dijagnostičke svrhe te oni koji se ne odnose na propisano obilježavanje svinja, a koji mogu uzrokovati povrede ili gubitak osjetljivog dijela tijela ili promjenu građe kosti, osim:

- a) brušenja ili rezanja zubâ u prasadi, koje je dopušteno obavljati samo do osmog dana starosti prasadi, pri čemu se treba oblikovati glatka površina;
- b) skraćivanja zubâ nerasta, kada je to potrebno radi sprječavanja povreda drugih životinja ili iz sigurnosnih razloga;
- c) rezanja dijela repa, koje je dopušteno obavljati samo do četvrtog dana starosti prasadi;
- d) kastracije muške prasadi na način koji ne uključuje trganje tkiva;
- e) stavljanja nosnih obruča (kolutova) i to samo svinjama koje se drže izvan objekata.

(2) Skraćivanje repova i zubâ obavlja se na sljedeći način:

- a) ne smije se obavljati rutinski, već samo u slučajevima opasnosti od povreda i povreda vimena krmača te uški ili repova druge prasadi;
- b) prije provođenja navedenih zahvata potrebno je primijeniti druge mjere za sprječavanje grizenja repova i drugih smetnji u ponašanju, pri čemu treba obratiti pažnju uređenju okolice i gustoći naseljenosti. Kako bi se izbjegle smetnje u ponašanju životinja, potrebno je izmijeniti nepovoljne životne uvjete ili način uzgoja životinja.

(3) Sve zahvate iz st. (1) i (2) ovog člana smije obaviti samo veterinar ili drugo adekvatno osposobljeno lice, pod nadzorom veterinara.

(4) Kastraciju i skraćivanje repova prasadi starije od četiri dana smije obaviti samo veterinar uz upotrebu anestezije ili dugotrajne analgezije.

Odjeljak C. POSEBNI UVJETI ZA RAZLIČITE KATEGORIJE SVINJA

Član 50.

(Nerasti)

(1) Odjeljci za neraste moraju biti smješteni i izgrađeni tako da se nerast može okrenuti bez teškoća te da može čuti, namirisati i vidjeti ostale svinje.

(2) Slobodna podna površina odjeljka za odraslog nerasta mora iznositi najmanje 6 m².

(3) Ako je odjeljak u kojem se drži nerast namijenjen i za pripust, slobodna podna površina za odraslog nerasta mora iznositi najmanje 10 m².

(4) Odjeljak mora biti bez prepreka.

Član 51.
(Krmače i nazimice)

- (1) Krmače i nazimice moraju, u periodu od četiri sedmice nakon oplođivanja do jednu sedmicu prije očekivanog prasenja, biti držane u grupama.
- (2) Stranice odjeljka u kojem se nalazi grupa svinja iz stava (1) ovog člana moraju biti duže od 2,8 m. Ako se u grupi nalazi pet i manje životinja, stranice odjeljka moraju biti duže od 2,4 m.
- (3) Izuzetno od stava (1) ovog člana, na farmama s manje od 10 krmača i nazimica, životinje u periodu od četiri sedmice nakon oplođivanja do jedne sedmice prije očekivanog prasenja mogu biti držane u individualnim odjeljcima, tako da imaju dovoljno prostora da se mogu okrenuti bez teškoća.
- (4) Potrebno je preduzeti sve potrebne mjere da među svinjama držanim grupno ne dolazi do agresivnosti.
- (5) Bređe svinje i nazimice moraju biti, ukoliko je to potrebno, podvrgnute tretmanu uklanjanja unutrašnjih i vanjskih nametnika, a prije smještanja u odjeljke za prasenje moraju biti temeljito očišćene.
- (6) Sedam dana prije predviđenog datuma prasenja, bređe svinje i nazimice moraju na raspolaganju imati čist, adekvatno suh prostor za odmor te adekvatne materijale za konstrukciju gnijezda, osim ako to nije onemogućeno zbog sistema perforiranog poda i odstranjivanja đubreta.
- (7) Za ležište svakoj bređoj svinji ili nazimici mora biti osiguran dovoljno velik prostor koji omogućava nesmetano prasenje ili pomaganje pri prasenju.
- (8) Odjeljci za prasenje moraju imati pregradu kojom se prostor za prasenje odvaja od preostalog dijela spremnika.
- (9) Svinje trebaju dobivati dovoljne količine hrane. Svim bređim svinjama treba osigurati dovoljno hrane s visokim udjelom sirove vlaknine te dovoljne količine energetski bogate hrane, kako bi životinje bile site te zadovoljile potrebu za žvakanjem.
- (10) Svinjama i nazimicama mora biti omogućen materijal kojim će se zanimati, a koji zadovoljava uvjete iz člana 48. ovog Pravilnika.

Član 52.
(Prasad prije odbića)

- (1) Prasadi koja još sisa mora biti osiguran dovoljno zagrijan prostor, čist, suh i udoban te odvojen od prostora za krmaču. Prostor za ležanje mora biti prekriven pokrovom, slamom ili drugim adekvatnim materijalom, te omogućiti svoj prasadi istovremeno odmaranje.
- (2) U slučaju da je krmača uklještena, prasadima mora biti omogućeno nesmetano sisanje.
- (3) Prasad je dopušteno odbiti od sise nakon 28 dana starosti.
- (4) Izuzetno od stava (3) ovog člana prasad je dopušteno odbiti od sise i sedam dana ranije, ako je preseljena u očišćene i dezinficirane objekte koji su odvojeni od objekata za svinje. Prasad može biti odbijena od sise i ranije, ako je to potrebno radi dobrobiti ili zdravlja krmača ili prasadi.

Član 53.
(Prasad od četvrte do desete sedmice starosti i tovljenici)

- (1) Prasad od četvrte do desete sedmice starosti koja će biti držana u grupama, što prije nakon odbića mora biti organizirana u grupe, te se moraju preduzeti sve potrebne mjere za sprječavanje međusobnih borbi koje prelaze granice prilagođavanja.
- (2) Prasad iz stava (1) ovog člana i tovljenici moraju se organizirati u stabilne grupe koje se što je manje moguće međusobno miješaju. Ako je potrebno miješati grupe, to treba učiniti što ranije nakon organiziranja

grupa, a najkasnije sedam dana nakon odbića od sise. U tom slučaju, svoj prasadi treba osigurati jednake mogućnosti za bijeg od ostale prasadi.

(3) Kad se utvrde znakovi ustrajne borbe između jedinki, odmah treba preduzeti potrebne mjere, kao što je dodavanje slame u odjeljak ili drugih materijala za istraživanje. U slučaju krajnje potrebe, mora se izdvojiti i držati odvojeno napadač ili napadnuta jedinka.

(4) Kako bi se omogućilo miješanje svinja, upotreba sredstava za smirenje dopuštena je samo u izuzetnim slučajevima, i to samo od veterinar.

Odjeljak D. MINIMALNI UVJETI ZA ZAŠTITU KOKOŠI NESILICA- OPĆI UVJETI

Član 54. (Izuzeci)

(1) Pravila navedena u ovom odjeljku ne odnose se na farme:

- a) s manje od 350 kokoši nesilica;
- b) za uzgoj matičnog jata nesilica.

(2) Na farmi iz stava (1) ovog člana, u dijelu koji se odnosi na zaštitu kokoši nesilica, primjenjuju se odredbe čl. od 19. do 30. ovog Pravilnika.

Član 55. (Opći uvjeti za sve sisteme uzgoja)

(1) Vlasnik mora osigurati pregled kokoši najmanje jednom dnevno.

(2) Treba izbjegavati prejak, stalnu i iznenadnu buku. Ventilatori, oprema za hranjenje i druga oprema ne smije proizvoditi prejak buku.

(3) Objekti moraju biti adekvatno osvijetljeni tako da sve kokoši mogu vidjeti jedna drugu i da su jasno vidljive, te da mogu percipirati svoju okolicu i pokazivati uobičajeni stepen aktivnosti. Ako se raspolože prirodnim osvjetljenjem, otvori za svjetlo moraju biti izgrađeni tako da se svjetlost ravnomjerno raspodijeli u prostoru.

(4) U prvim danima nakon naseljavanja režim osvjetljenja mora biti takav da spriječi zdravstvene smetnje i smetnje ponašanja. Program osvjetljenja mora biti u skladu sa zahtjevima i normativima hibrida koji se uzgajaju. Unutar dnevnog ritma mora biti najmanje osam sati neprekidnog mraka, da bi se životinje odmorile. Zamračivanje i osvjetljivanje mora biti postupno.

(5) Objekti i oprema koji dolaze u dodir s kokošima moraju biti redovno čišćeni i dezinficirani, a naročito prije ponovnog naseljavanja. Tokom boravka kokoši u objektu mora biti održavana adekvatna čistoća.

(6) Feces je potrebno redovno odstranjivati.

(7) Uginule kokoši treba uklanjati svaki dan.

(8) Kafezi moraju biti takvi da kokoši ne mogu pobjeći.

(9) Kod kafeza s dvije ili više etaža mora biti osigurana mogućnost nesmetane kontrole svih kafeza kao i pristup do svake kokoši.

(10) Vrata kafeza moraju biti takvog oblika i veličine da se iz kafeza može izvaditi ili u njega staviti odrasla kokoš, a da joj se tim postupkom ne uzrokuju patnje ili povrede.

(11) Zabranjeno je takvo postupanje s kokošima koje bi im uzrokovalo nepotrebne povrede. Kako bi se spriječilo kljućanje perja i kanibalizam, dopušteno je skraćivanje kljunova, ali pod uvjetom da to izvede osposobljena osoba, i to samo na pilićima mlađim od 10 dana koji su namijenjeni za proizvodnju jaja.

Odjeljak E. POSEBNI UVJETI ZA POJEDINAČNE SISTEME UZGOJA

Član 56. (Alternativni sistem uzgoja)

(1) Sistemi moraju biti opremljeni tako da se kokošima nesilicama osigura:

- a) najmanje 10 cm prostora za hranjenje po jednoj kokoši kod ravnih hranilica, odnosno najmanje 4 cm prostora za hranjenje po jednoj kokoši kod okruglih hranilica;
- b) najmanje 2,5 cm prostora za piće po jednoj kokoši kod ravnih pojilica, odnosno najmanje 1 cm prostora za piće po jednoj kokoši kod okruglih pojilica. Kod napajanja kapljičnim pojilicama i šoljicama za napajanje, mora biti najmanje jedna pojilica na 10 kokoši. Ako su mjesta za napajanje snabdjevena fiksno postavljenim pojilicama, tada se u dometu svake kokoši moraju nalaziti barem po dvije šoljice za napajanje ili dvije kapljične pojilice;
- c) odvojen prostor za nesenje jaja za svaku kokoš pojedinačno (gnijezdo) ili za grupu kokoši (zajedničko gnijezdište). U slučaju pojedinačnih gnijezda, mora biti osigurano najmanje jedno gnijezdo na sedam kokoši, dok kod korištenja zajedničkog gnijezdišta mora biti osigurano najmanje 1 m² gnijezdišta za najviše 120 kokoši;
- d) najmanje 15 cm dužine odgovarajuće grede (bez oštih ivica) po jednoj kokoši. Grede ne smiju biti namještene iznad prostirke. Horizontalna udaljenost među pojedinim gredama mora iznositi najmanje 30 cm. Horizontalna udaljenost između grede i zida mora iznositi najmanje 20 cm;
- e) najmanje 250 cm² površine sa prostirkom za kokoši, koja mora pokrivati najmanje jednu trećinu podne površine. Prostirka mora biti čista, suha i ne smije štetiti zdravlju kokoši, te od prhkog materijala koji omogućava kokošima zadovoljenje njihovih etoloških potreba.

(2) Podovi moraju biti oblikovani tako da adekvatno podupru svaki naprijed okrenuti prst na obje noge.

(3) Kod sistema uzgoja pri kojem se kokoši nesilice mogu slobodno kretati među pojedinačnim etažama:

- a) ne smije biti više od četiri etaže;
 - b) među pojedinim etažama mora biti najmanje 45 cm prostora;
 - c) pojilice i hranilice moraju biti raspoređene tako da su jednako dostupne svim kokošima;
 - d) etaže moraju biti uređene tako da feces ne pada na donje etaže.
- (4) Kod sistema uzgoja pri kojem kokoši nesilice imaju uređen ispust:
- a) mora biti osigurano više otvora za neposredan izlazak u slobodni prostor, visokih najmanje 35 cm i širokih najmanje 40 cm te razmještenih po cijeloj dužini objekta. U svakom slučaju, na grupu od 1000 kokoši zajednički otvor mora iznositi 2 m.
 - b) otvoreni ispusti moraju imati površinu adekvatnu gustoći naseljenosti i prirodi terena, moraju biti ograđeni i omogućiti zaklon od nepovoljnih vremenskih uvjeta i grabežljivaca, te imati odgovarajuće pojilice, ukoliko je to potrebno.

(5) Gustoća naseljenosti ne smije biti veća od devet kokoši nesilica na m² korisne površine.

Član 57. (Sistemi uzgoja u neobogaćenim baterijskim kafezima)

Sistemi uzgoja u neobogaćenim baterijskim kafezima moraju ispunjavati sljedeće uvjete:

- a) za svaku kokoš nesilicu na raspolaganju mora biti najmanje 550 cm² korisne površine, mjereno u horizontalnoj ravnini;
- b) svaki kafez mora imati hranilicu dužine najmanje 10 cm po pojedinoj kokoši;
- c) svaki kafez mora imati pojilicu u obliku korita dužine 10 cm po jednoj kokoši ili dvije kapljične pojilice ili dvije šoljice za napajanje;
- d) kafezi moraju biti visoki najmanje 40 cm na najmanje 65% površine kafeza i ne niži od 35 cm na bilo kojoj tački;

- e) podovi moraju biti oblikovani tako da adekvatno podupiru svaki od naprijed okrenutih prstiju na svakoj nozi. Nagib poda ne smije biti veći od 14% ili 8°. Ako podovi nisu napravljeni od pravougaone žičane mreže, nagib poda može biti veći;
- f) kafezi moraju biti opremljeni adekvatnim materijalom za trošenje kandži.

Član 58.

(Sistem uzgoja u obogaćenim baterijskim kafezima)

Svi obogaćeni baterijski kafezi moraju ispunjavati sljedeće uvjete:

- a) kokoši nesilice moraju imati:
 - 1) najmanje 750 cm² površine kafeza po kokoši, od čega 600 cm² korisne površine. Visina kafeza, osim visine nad korisnom površinom, mora iznositi najmanje 20 cm na svakoj tački, a ukupna površina ni kod jednog kafeza ne smije biti manja od 2000 cm²;
 - 2) gnijezdo;
 - 3) prostirku koja ispunjava uvjete iz člana 56. stav (1) tačke e) ovog Pravilnika te koja omogućava kljućanje i čeprkanje;
 - 4) odgovarajuće grede, dužine najmanje 15 cm po jednoj kokoši.
- b) svaki kafez mora imati hranilicu dužine najmanje 12 cm po jednoj kokoši;
- c) svaki kafez mora imati na raspolaganju sistem za napajanje, dovoljan broju kokoši. Ako se koriste kapljice pojilice ili šoljice za napajanje, najmanje dvije moraju biti dostupne svakoj kokoši;
- d) u svrhu lakšeg nadzora, naseljavanja ili vađenja kokoši, prolaz među pojedinim redovima kafeza mora biti širok najmanje 90 cm, a udaljenost od poda objekta do prvog reda kafeza mora iznositi najmanje 35 cm;
- e) kafezi moraju biti opremljeni adekvatnim materijalom za trošenje kandži.

Član 59.

(Registracija farme)

- (1) Farme iz čl. 1., 56., 57. i 58. ovog Pravilnika moraju biti registrirane pri nadležnim organima entiteta i Brčko Distrikta.
- (2) Zahtjev za registraciju farme iz stava (1) ovog člana podnosi se nadležnom organu entiteta i Brčko Distrikta.
- (3) Zahtjev iz stava (2) ovog člana sadrži:
 - a) PODATKE O FARMI:
 - 1) naziv i adresu imanja, tj. adresu na kojoj se nalazi objekt, ako nije smješten na istoj adresi kao i imanje;
 - 2) ime i adresu fizičkog lica odgovornog za životinje, ukoliko to lice nije njihov vlasnik;
 - 3) registracijske brojeve drugih objekata za koje je odgovorno lice iz tačke b) ovog stava;
 - b) PODATKE O VLASNIKU, AKO TO NIJE LICE KOJE JE ODGOVORNO ZA ŽIVOTINJE:
 - 1) ime i adresu te sjedište vlasnika, u slučaju da to nije isto lice koje je odgovorno za životinje;
 - 2) registrarske brojeve drugih objekata/imanja, koje posjeduje ili kojima upravlja;
 - c) DRUGE PODATKE O FARMI:
 - 1) maksimalan kapacitet objekta, izražen brojem životinja koje se mogu istovremeno uzgajati na farmi, u skladu s odobrenom projektnom dokumentacijom. Za već izgrađene farme koje nemaju obavezu izrade tehnološke dokumentacije, maksimalan kapacitet u skladu s odredbama ovog Pravilnika koje uređuju pitanje dobrobiti životinja;

2) naziv veterinarske organizacije i ime i prezime veterinara odgovornog/ih za primjenu poslova iz oblasti javnih ovlaštenja;

3) za uzgoje kokoši nesilica identifikacijski broj farme mora sadržavati i sljedeći kod koji određuje vrstu uzgoja:

- broj 1 za slobodni uzgoj;
- broj 2 za štalski uzgoj;
- broj 3 za baterijski uzgoj;
- broj 0 za ekološki uzgoj.

(4) Zahtjevu iz stava (2) ovog člana prilaže se i izjava vlasnika da uzgoj ispunjava uvjete iz ovog Pravilnika.

(5) Vlasnik mora o svim promjenama podataka iz stava (3) ovog člana u roku od sedam dana obavijestiti nadležnu veterinarsku organizaciju, koja vodi registar objekata i životinja, i o tome obavještava nadležne organe entiteta i Brčko Distrikta koji obavještavaju Ured, radi izmjene podataka u Registru.

V. PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 60. (Prijelazne odredbe)

(1) Farme iz čl. 56., 57. i 58. ovog Pravilnika moraju biti registrirane i mora im biti dodijeljen identifikacijski broj do 1. januara 2011. godine.

(2) Uzgoj u kafezima iz člana 57. ovog Pravilnika dopušten je do 1. januara 2015. godine, a od 1. januara 2010. godine kafezi se ne smiju više proizvoditi niti prvi put stavljati u upotrebu.

Član 61. (Stupanje na snagu)

(1) Ovaj Pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku BiH".

(2) Izuzeto od odredbe iz stava (1) ovog člana:

- a) odredbe člana 31., člana 50. stav (3), i člana 56. st. od (1) do (4) ovog Pravilnika koje se odnose na farme počinju se primjenjivati od 1. januara 2011. godine;
- b) odredbe člana 39. st. od (2) do (6) i člana 51. st. (1), (2), (3) i (10) ovog Pravilnika koje se odnose na novoizgrađene i obnovljene farme, te one koje se nakon stupanja na snagu ovog Pravilnika prvi put koriste, počinju se primjenjivati od 1. januara 2011. godine;
- c) odredbe člana 39. st. od (2) do (6) i člana 51. st. (1), (2), (3) i (10) ovog Pravilnika koje se odnose na farme koje su izgrađene prije stupanja na snagu ovog Pravilnika, počinju se primjenjivati od 1. januara 2012. godine;
- d) odredbe člana 56. stav (5) ovog Pravilnika koje se odnose na farme koje su izgrađene prije stupanja na snagu ovog Pravilnika počinju se primjenjivati od 1. januara 2012. godine;
- e) odredbe člana 57. ovog Pravilnika počinju se primjenjivati od 1. januara 2011. godine;
- f) odredbe o uzgoju u kafezima iz člana 58. ovog Pravilnika koje se odnose na uzgoj u kafezima počinju se primjenjivati od 1. januara 2011. godine.

Broj 04-5-02-2-867-1/10
10. maja 2010. godine
Sarajevo

Direktor
Doc. dr. **Drago N. Nedić**, s. r.

PRILOG 1.

Evidencija o liječenju i uginuću životinja na farmi/iznajmu

Ime, prezime i adresa imaoца životinja

Naziv apliciranog lijeka	Broj markice apliciranog lijeka	Datum aplikacije lijeka	Količina apliciranog lijeka	Način aplikacije lijeka (i/m, p/o, s/c, i/p, drugo opisati)	Vrsta životinje (a)	Broj ušne markice liječene životinje (ili broj životinja u grupi na kojoj je lijek apliciran)	Svrha liječenja	Propisana karencija	Datum uginuća životinje	Ime, prezime i potpis dr.vet.med koji je lijek aplicirao	Potpis vlasnika ili odgovorne lica na farme da je razumijela karenciju
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

PRILOG 2.

1. Vrsta i kategorija životinja na koju se odnosi tačka 2. ovog Priloga:
 - telad,
 - svinje,
 - kokoši nesilice.
2. Obrazac Godišnjeg izvještaja o zahtijevanim podacima za svaku vrstu i kategoriju životinja u skladu s odredbama ovog Pravilnika

Nadležni inspeksijski organ:		Godina:		
Vrsta i kategorija životinja: ☐ Telad ☐ Svinje ☐ Kokoši nesilice ☐ Drugo _____				
Broj farme:		Broj inspeksijskih pregleda:		
Vrsta i broj prekršaja:		Broj preduzetih mjera:		
Uvjeti	Pravilnik o uvjetima koje moraju zadovoljavati farme i uvjetima za zaštitu životinja na farmama	Rješenja	Mandatne kazne	Zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka
Osoblje	Za životinje se mora brinuti adekvatan broj ljudi s potrebnim znanjem, stručnom osposobljenošću, spretnošću i odgovornim odnosom prema životinjama			
Kontrola uzgoja	Sve životinje u uzgoju moraju biti pregledane najmanje jednom dnevno od vlasnika. Moraju biti osigurani uvjeti za sve potrebne preglede, uključujući osvjetljenje objekta, tako da je moguće obaviti pregled životinja u bilo koje doba. Bolesne, povrijeđene i iznemogle životinje moraju biti odmah zbrinute na adekvatan način. Mora biti osiguran i adekvatan odvojeni smještaj bolesnih, povrijeđenih ili iznemoglih životinja. Vlasnik mora blagovremeno zatražiti veterinarsku pomoć i brigu za bolesne ili povrijeđene životinje, veterinarsku pomoć kod poroda, kada je potrebna, te odgovarajuću njegu bolesnih, povrijeđenih i iznemoglih životinja.			
Bilješke	Vlasnik mora voditi evidencije o liječenju životinja, a pored toga mora i redovno upisivati uginuća. Vlasnik mora čuvati evidencije najmanje tri godine od zadnjeg unosa podataka te ih dati na uvid na zahtjev veterinarskog inspektora.			
Sloboda kretanja	Životinjama mora biti osigurana sloboda kretanja, adekvatna njihovoj vrsti, pasmini, starosti, stepenu razvoja, prilagođenosti i udomaćenosti, kojom će se spriječiti nepotrebne patnje s obzirom na njihove fiziološke i etološke potrebe, u skladu s utvrđenim is-			

	iskustvima i naučnim saznanjima.			
Objekti	Materijali za konstrukciju objekata, odjeljaka i opreme s kojima životinje dođu u dodir, ne smiju biti štetni za životinje. Moraju biti dovoljno otporni i adekvatni za jednostavno čišćenje i dezinfekciju. Objekti i oprema moraju biti uređeni tako, da ne uzrokuju povrede životinja.			
	Osvjetljenje, toplina, vlažnost, kruženje zraka, ventiliranje, koncentracija gasova, higijena i jačina buke u prostorima u kojima se nalaze životinje, moraju odgovarati vrsti životinje i stepenu razvoja, njenoj prilagođenosti i udomaćenosti te fiziološkim i etološkim potrebama. Životinje u objektima ne smiju biti konstantno u mraku. Kad nema dovoljno prirodne svjetlosti, mora biti osigurano adekvatno vještačko osvjetljenje. Prilikom upotrebe vještačkog osvjetljenja treba odrediti vrijeme za odmor, kad životinje moraju biti u mraku.			
Oprema	Vlasnik mora osigurati da tehnička oprema u uzgoju bude provjerena najmanje jednom dnevno te da se utvrđeni kvarovi uklone u što kraćem vremenu. Ako to nije moguće, potrebno je upotrebom dodatnih metoda hranjenja i napajanja te održavanja higijene osigurati zdravlje i zaštitu životinja. Ako se koristi vještačka klimatizacija u objektu za životinje, mora biti osiguran alternativni sistem, koji je dovoljan da bi se osiguralo zdravlje i zaštita životinja, dok se ne uklone kvarovi na glavnom sistemu te alarmni sistem koji upozorava na pojavu kvara u sistemu klimatiziranja. Alarmni sistem mora biti redovno održavan i provjeravan na propisan način.			
Voda, hrana i druge materije	U prehranu životinja moguće je uključiti dopuštene materije u preventivne, terapijske ili zootehničke svrhe, za koje je naučnim metodama ili iskustvima dokazano da ne štete zdravlju i zaštiti životinja.			
Uzgoj i uzgojni postupci	Ne smiju se koristiti uzgoj i postupci vezani za životinje koji im mogu uzrokovati patnju ili povrede. Izuzetno je dopušteno koristiti postupke koji za životinje predstavljaju kratkotrajno opterećenje, ali ne uzrokuju trajne povrede, a dopušteni su odgovarajućim propisima.			
Uzgoj i uzgojni postupci	Životinje se ne smiju toviti, ako je na osnovu njihovog genotipa ili fenotipa moguće očekivati da će to štetno djelovati na zdravlje i zaštitu životinja.			

Primjedbe:

Mjesto i datum:

Potpis odgovornog lica:

Mjesto pečata: